

”Mennesket er ikke andet, end hvad det gør sig selv til.”

- *J. P. Sartre*

Vi bliver født, vi vokser op, vi dør. Dette er et menneskes liv kogt helt ind til benet. Jean-Paul Sartre ville sige, at mennesket først *eksisterer* – det bliver født. Dernæst finder det sin *essens* – det lever. Sartre er en af hovedpersonerne i eksistentialismen og den eksistentialistiske filosofi, hvor man netop mener at eksistensen går forud for essensen. Med dette menes, at et menneske ikke fødes som noget bestemt, det eksisterer blot og har altså ingen essens. Det er først, når det begynder at leve, at mennesket får en essens eller et *væsen*: ”*Mennesket er ikke andet, end hvad det gør sig selv til.*” Man bestemmer altså selv, hvem og hvad man vil være.

Er dette et adækvat menneskesyn? Er det helt og holdent en selv, som skal udtænke sin egen essens, for at bruge Sartres ord. I en vis udstrækning vil jeg mene ja. Hvis man kun tager udgangspunkt i et demokratisk, kultiveret og civiliseret samfund, tag for eksempel vores vestlige samfund, er muligheden for at forme sit eget liv stor – på papiret i hvert fald. Objektivt set bygger den vestlige verden på frihed og ret: Retten til ytringsfrihed og retten til at skabe sin egen succes. *Man er sin egen lykkes smed.* Dette er selvfølgelig ikke udbredt i lige så høj grad i Danmark, som det er i for eksempel USA, men denne liberalistiske tankegang er til stadighed en stor del af vores samfund.

For mig at se er det netop dette liberale og frie samfund, som gør Sartres filosofi mulig. Havde man eksempelvis levet i et feudalsamfund, havde det jo ikke været muligt at forme sit eget liv. Heri ligger, efter min mening, problemet i den eksistentialistiske filosofi. Hvordan kan man vælge sit eget liv, hvis man ikke har muligheden for det? Man er selvfølgelig herre over sine egne tanker, og på den måde kan man gøre sig selv til noget bestemt i tanken. Men hvis det ikke er muligt at omsætte disse tanker til handling, da man af forskellige årsager er låst fast i det ydre, altså profession, ret til at ytre sig osv., så er man jo ikke herre i sit eget liv, og man kan dermed ikke skabe sin egen essens. Dertil kommer, at selvom man *har* en mulighed for at vælge sit eget liv, så er det ikke alle, som griber den.

Mulighed er lig frihed, men denne frihed er meget angstprovokerende. I eksistentialismen er *determinisme og indeterminisme* nøglebegreber. I determinismen ligger, at individet ikke har en fri vilje. Til gengæld har det ikke ansvar for sit eget liv. Tag eksempelvis et menneske af stærk religiøs

overbevisning: Det er Guds vilje. Altså har individet ikke ansvar for de hændelser, som kan forekomme. Om det så er økonomiske problemer, fejlslagent kærlighedsliv eller noget helt tredje, er ligegyldigt. Overfor determinismen står indeterminismen, hvor individet *har* en fri vilje: Viljen til at vælge. Men som tidligere nævnt er dette angstfremkaldende. Når man er fri, har man et frit valg. Når man har et valg, har man et ansvar. Og netop ansvaret hos det enkelte menneske skaber angst. På den måde bliver friheden til en byrde, og som Sartre ville sige: *Mennesket er dømt til at være frit*. Dømt, da skylden for et mislykket liv ligger hos en selv. Frit, da mennesket selv kan vælge, hvad det vil være og dermed forhindre et mislykket liv. Måske endda finde en mening med sit liv.

Men 'mening med livet' er abstrakt. Det kan diskuteres, om der overhovedet er en mening. En anden filosof inden for eksistentialismen er Albert Camus. Han behandler netop dette emne, men kommer frem til en noget trøstesløs konklusion: Der er ingen mening med livet. "*Du ankommer til verden og resultatet er døden,*" som han siger. Både Camus og Sartre er hovedskikkelserne i absurdismen, hvor individet må acceptere verden som den er. Man må acceptere, at livet er absurd, altså at der ikke er en mening med vores tilværelse, men erkendelsen og accepten af absurditeten giver netop frihed. Tør man erkende, at der ikke findes en mening eller fornuft overhovedet, og giver man slip på illusionen og håbet om noget bedre, så er man fri.

Jeg mener, at dette går godt i spænd med vores udgangspunkt, at mennesket ikke er andet, end hvad det gør sig selv til. For godt nok er der ikke en mening med tilværelsen, men ved den frihed, som denne erkendelse giver, kan vi skabe os selv i vores eget billede. Det er et tungt åg, men en nødvendighed for det gode liv. Først når man tager ansvaret på sine egne skuldre, kan man for alvor leve og forme sig selv.